

Список використаних джерел:

1. Безродний В. І. Исследование психологический факторов травматизма подземных горнорабочих : дис. ... канд. психол. наук: 19.00.03 / В. І. Безродний; Ин-т психологии АН СССР. — М., 1980. — 177 с.
2. Безродний В. І. Методологічні принципи і методи вимірювання психологічної готовності до небезпечної поведінки / В. І. Безродний // Матеріали 2 Всеукраїнського психологічного конгресу, присв. 110-й річниці від дня народження Г. С. Костюка, (19—20 квіт. 2010 р.). — К., 2010. — Т. 1. — С. 290—294.
3. Безродний В. І. Психологічна готовність до безпечної поведінки / В. І. Безродний // Психологія : зб. наук. праць НПУ ім. М. П. Драгоманова. — К., 2001. — Вип. 14. — С. 396—403.
4. Безродний В. І. Сім'я і психологічна готовність підлітка до безпечної поведінки / В. І. Безродний // Наука і освіта : наук.-практ. ж-л Південного наукового центру АПН України. — Одеса, 2002. — № 9. — С. 7—11.
5. Бодаев А. А. Общая психодиагностика / А. А. Бодаев, В. В. Столин. — М. : Изд-во МГУ, 1987. — 304 с.
6. Клайн П. Справочное руководство по конструированию тестов / П. Клайн. — К. : Ника-Центр Лтд, 1994. — 284 с.
7. Пушкин В. Н. Железнодорожная психология / В. Н. Пушкин, Л. С. Нерсесян. — М. : Транспорт, 1972. — 240 с.
8. Пушкин В. Н. Психология водителя / В. Н. Пушкин, Л. С. Нерсесян. — М. : Знание, 1969. — 32 с.

ВОЛОШЕНКО Н. О.

**МЕТОДИКА ДИАГНОСТИКИ ЛИЧНОСТНОЙ ГОТОВНОСТИ ПОДРОСТКОВ
К НЕ БЕЗОПАСНОМУ ПОВЕДЕНИЮ**

В статье представлена авторская методика для диагностики уровня личностной готовности подростков к безопасному поведению. Обоснована актуальность исследования данного феномена в психологической науке. Описаны этапы разработки методики и результаты проверки надежности и валидности данного диагностического материала.

Ключевые слова: готовность, безопасность, поведение, риск.

VOLOSHENKO N. O.

**DIAGNOSTIC METHOD LICHNOSNOY WILLINGNESS
OF TEENAGERS TO NOT BEHAVE SAFELY**

The article shows the authoring method intended for diagnostics of the level of teenagers' personal readiness for safe behavior. The urgency of the research of given phenomenon in psychology is grounded. It describes the stages of working out of the authoring method and the results of checking out for validity and reliability of given diagnostic material.

Key words: readiness, safety, behavior, risk.

Стаття надійшла до редколегії 19.02.2013 року.

УДК 159.923.2+159.947.5

ГАЛЯН І. М.

Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка

**СОЦІОКУЛЬТУРНІ ВИМІРИ ЦІННІСНО-СМІСЛОВИХ
НАСТАНОВ ОСОБИСТОСТІ**

Висвітлюються ціннісно-сміслові настанови як чинник особистісного становлення, що формуються під впливом культурного середовища. Висвітлюється роль «базової» та «модальної» особистості у цьому процесі, що містить низку етно- і соціокультурних особливостей, які виражаються в узагальненій диспозиції, що супроводжується різноманітними поведінковими формами. Зазначається, що неузгодження соціальних і культурних цінностей виражається у внутрішніх конфліктах і внутрішньому вакуумі.

Ключові слова: гуманітарна парадигма, цінності, смисл, ціннісно-смістова сфера, духовна особистість, базова особистість, модальна особистість.

Сучасне суспільство найрізноманітніше впливає на психічний та особистісний розвиток людини, що стимулює психологічну науку шукати нові підходи до творення власного світу особистості. Життя та діяльність людини ускладнюються суспільною нестабільністю, суттєвими змінами пріоритетів у структурі ціннісно-

смістової сфери, утворенням своєрідного «екзистенційного вакууму» [9], духовно-моральною руйнацією особистості, послабленням регулятивної ролі етнопсихологічних та соціокультурних чинників.

Важливу роль тут відіграє і «модальність особистості», що містить низку етно- і соціокульту-

рних особливостей, зокрема таких особистісних характеристик як типові риси характеру, способи прояву імпульсивності й афектів, Я-концепція тощо. Виражаються вони в узагальненій диспозиції, що супроводжується різноманітними поведінковими формами. Останні детермінуються відповідними соціокультурними цінностями, вимогами ситуації й обставинами, навичками, інтересами, смаками конкретної особистості.

Отже, певна нестабільність, різношерстість формує невизначеність молодих людей щодо професійної мотивації, ключовим компонентом якої є ціннісно-сміслові настанови. Відтак, актуальною є необхідність цілісного, всебічного аналізу формування та вияву ціннісно-сміслових орієнтирів людини.

З точки зору ціннісного підходу до вивчення особливостей формування свідомості особистості, усі явища дійсності (включаючи і вчинки людей) можуть бути представлені у вигляді набору цінностей, що виражає суб'єктивну оцінку індивідом цих явищ з позиції їх необхідності при задоволенні його потреб та інтересів (В.Брожик, В.С.Круглов, В.П.Тугарінов).

Сучасні психологи (А.О. Волочков, О.В.Сірий, М.С. Яницький) звертаються до проблеми смислотвірної активності, котра визначається ціннісною спрямованістю особистості; до проблеми формування і розвитку ціннісних орієнтацій, розглядаючи їх як компонент структури особистості, що характеризує спрямованість і зміст активності індивіда, визначає загальний підхід людини до світу, до себе, що додає сенсу і спрямованості особистісним позиціям, поведінці, вчинкам.

Однак, не зважаючи на цілий шерех досліджень цієї проблеми, її актуальність зажди є беззаперечною. Тим паче, що у сьогоднішній, з огляду на моральне спрямування молоді, проблема особистісного становлення набуває більшої актуальності.

З огляду на це, *метою* нашої статті є аналіз ціннісно-сміслових настанов людини як чинника її особистісного становлення.

У статті «Структурно-функціональна організація особистості», опублікованій на шпальтах часопису «Психологія і суспільство», В.П. Москалець визначає ціннісні орієнтації як визначені особистістю ступінь цінності, міра значущості і важливості для неї тих чи інших ідей, моральних принципів і норм, релігійних догматів, творів мистецтва, інших предметів та явищ актуального довкілля [5]. Це дає підстави розглядати систему цінностей через призму ціле- та смислотво-

рення у контексті соціокультурного досвіду, оскільки різні культури надають перевагу різним цінностям. Кожне суспільство має право визначати, що є цінністю, а що ні.

Людина живе у певній системі цінностей, покликаній задовольнити її потреби. Цінність виражає спосіб існування особистості, причому різні цінності мають для неї різне значення і з цим пов'язана їхня ієрархія. Як і самі цінності, їхня ієрархічна структура має конкретно-історичний й особистісний характер. Одні і ті ж самі предмети і явища для різних людей можуть становити неоднакову цінність, так само, як і у різний час у однієї і тієї ж людини.

Цінності особистості утворюють систему її ціннісних орієнтацій, під якими розуміють сукупність найважливіших якостей внутрішньої структури особистості, що є для неї особливо значущими. Ці ціннісні орієнтації й утворюють певну основу свідомості і поведінки особистості й безпосередньо впливають на її розвиток. До того ж, відповідно до конкретної, індивідуальної ієрархії цінностей, спостерігається відносний характер ціннісних орієнтацій. Так, один вчиться заради високого заробітку, а інший працює, щоб мати нагоду вчитися і самоудосконалюватися. Однак в обох випадках конкретна система ціннісних орієнтацій та їхня ієрархія виступають регуляторами розвитку особистості. Вони слугують критерієм норм і правил поведінки особистості, мірою засвоєння яких є її соціалізація.

Поруч із «модальністю особистості» – характеристикою, що є відображенням ідентифікації особистості з суспільством, у якому вона перебуває, значущою є «базовість особистості», що виражає сукупність типових особистісних рис, характерних для людей, що виростили в одній культурі, наділені однією ментальністю. Саме властивий для певної ментальності образ Я індивіда, що зрештою і складає сутність базової особистості, і є типовою для цього етносу ієрархією смислів. Відтак, як вважає І.Г.Белявський, засвоївши, привласнивши і модифікувавши її відповідно до умов життя, індивід стає особистістю як певною ієрархією смислів, яка об'єднує у собі загальноетнічне, особливе для мікрогрупи та індивідуальне, властиве лише цьому індивідові [1]. Властива конкретному етносу типова ієрархія смислів якраз і є базовою особистістю цього етносу, яка передається через покоління та епохи. Суб'єктом вольової дії індивід стає з певного ступеня розвитку рефлексивної духовності, коли він уже є здатним породжувати дії та вчинки по власному рефлексивному міркуванню і брати на себе пер-

сональну відповідальність за зроблений вибір. Спонтанною особистістю стає тоді, коли виходить за межі регламентів у переживання цілісності світу і себе як невід'ємної його частинки; стає над парадигмою рефлексивно-концептуально-понятійної картини світу і природно влітає свої діяльності у плин світової спонтанності [1].

Базова особистість, закодована у материнській мові, ритуальних дійствах і референтних взірцях, є певною стереотипною формою внутрішнього структурування світу і регуляції діяльності, вона передається новому члену спільноти у процесі комунікації з еталонними членами етносу.

Процес ціннісної орієнтації можна розглядати з різних точок зору. Його можна характеризувати як дію, що складається з елементів: об'єкту (орієнтир), на який спрямована дія; об'єктивної сторони, тобто способу (методу) вчинення дії; суб'єктивної сторони, тобто ставлення суб'єкта до дії і її результату, і самого суб'єкта, що здійснює дію. Досить продуктивним, на наш погляд, є динамічний підхід, що дозволяє вивчати поведінку і діяльність людини у розвитку. З цієї точки зору, орієнтація є процесом, який розгортається як у просторі, так і у часі. Можна припустити, що процес орієнтації складний, суперечливий і, у той же час, закономірний і такий, що розвивається спіралеподібно. Це такий процес, який сам готує умови для свого подальшого розвитку і постає до певної міри причиною власного саморуху. Саме такий спіралеподібний розвиток характерний для постнекласичного етапу сучасного наукового мислення.

Отже, проведений короткий аналіз змісту ціннісно-сміслових настанов дає підстави припустити, що процес орієнтації містить декілька фаз.

У першій фазі відбувається присвоєння цінностей суспільства особистістю. Вона забезпечує створення ціннісного «образу світу». На цій основі відбувається формування ціннісного ставлення до явищ навколишньої дійсності, відбувається становлення і розвиток ціннісних орієнтацій особистості в усіх сферах її життєдіяльності. З огляду на це значну роль, на думку Н.В. Чепелевої, починають відігравати культура, культурний контекст [10]. Саме трансляція культурних метаповідомлень допомагає сприймати створене людьми (культурне) як природне, тобто таке, що є само собою зрозумілим, незмінним. Це відбувається завдяки неусвідомленому перенесенню того, що дістало назву «лінз культури» [2], у

психіку і свідомість. Лінзи культури готують наперед визначені соціальні стратегії життєдіяльності та поведінки, які здаються настільки нормальними і природними, що якісь інші життєві спрямування навіть не спадають на думку. Інакше кажучи, лінзи культури можна розглядати як інтерпретаційні рамки, що відображають наявні у культурі цінності, норми, правила поведінки, оцінювання тощо. І далі, продовжує дослідниця, у метанаративах як важливих атрибутах культури акумулюється соціальний досвід, соціально та культурно прийнятні схеми інтерпретації і сценарії дії у типових не лише соціальних, а й буденних ситуаціях. У свою чергу ці метанаративи багато у чому є акумуляцією та типізацією як індивідуальних досвідів, так і досвідів окремих соціальних груп (субкультур). Вони, таким чином, задають конгруентні схеми інтерпретації, які є основою соціальної взаємодії та взаєморозуміння не лише окремих особистостей у культурі, а й важливою передумовою взаєморозуміння культур. Отже, соціальний досвід є культурною конструкцією, на основі якої вибудовується індивідуальний досвід особистості [10]. Теоретичним обґрунтуванням вичленування цієї фази процесу орієнтації є дослідження з проблеми формування переконань.

Потім (друга фаза) відбувається перетворення особистості на основі присвоєння цінностей. Це такий період у розвитку процесу орієнтації, коли особистість зосереджує увагу на собі, відбувається самопізнання, самооцінка, формується образ «Я». На цій стадії у процесі розвитку ціннісного ставлення до світу влітається самосвідомість, процес набуває якісно нових характеристик: переоцінка цінностей, їхня диференціація, стабілізація.

Осмилення соціокультурного досвіду, розуміння реальності та себе у цій реальності є однією з важливих умов особистісного розвитку. Д. О. Леонтьєв розглядає ці процеси як герменевтичне завдання, однією з характерних особливостей якого є розщеплення розуміння реальності іншого і реальності загалом, з одного боку, та розуміння себе, своєї власної реальності, з іншого, – «екстрарозуміння» та «інтрарозуміння» [4].

Теоретичним підґрунтям висунення й обґрунтування цієї фази орієнтації стала психологічна теорія «Я-концепції».

Третя фаза супроводжується прогнозуванням, цілепокладанням, проектуванням, що забезпечують формування «образу майбутнього». На цій стадії розвитку процесу орієнтації відбувається узгодження, систематизація і вибудову-

вання ієрархії, власної шкали цінностей, системи ціннісних орієнтацій особистості. Поглиблення ціннісного ставлення до навколишньої дійсності і процес орієнтації набуває нових характеристик: просторово-часову тривимірність, ціннісні орієнтації і самосвідомість спрямовуються у майбутнє, формується життєва перспектива. Теоретичною основою для висунення цього положення є теорія прогнозування.

Важливо відзначити, що на всіх етапах розвитку орієнтації як процесу всі фази працюють синхронно. Проте їх умовне розчленування дозволяє проникнути у механізми ціннісного освоєння дійсності, прийняття школярем себе як самоцінності і побачити складові близьких, середніх і далеких особистісних перспектив.

Наповнюваність фаз процесу орієнтації залежить від низки чинників: від діапазону ціннісного пізнання, здатності до прогнозування, глибини самосвідомості, рефлексії.

На нашу думку, на всіх рівнях розвитку процесу орієнтації особистості функціонують одні і ті ж ціннісні механізми: пошук – оцінка – вибір – проекція, проте на різних фазах ми можемо побачити різну ступінь завантаженості окремих механізмів. Привласнення цінностей забезпечується здебільшого пошуком й оцінкою, на подальших стадіях – це вибір і проекція. Визначаючи концептуальну сутність терміну механізму, ми підкреслюємо як психологічну його основу, так і педагогічну їхню сутність, а, отже, і реальну можливість впливати на розвиток цих особистісних механізмів у спеціально організованих ситуаціях життєдіяльності особистості.

Особливості розвитку процесу орієнтації зумовлені як індивідуальними умовами розвитку особистості, характером її життєдіяльності, так і віковими закономірностями. Проте етапи процесу орієнтації можуть наближатися, а можуть і значно відставати від певного вікового етапу. Саме тому слід спеціально вивчати особливості, суперечності, тенденції орієнтації школярів на соціально значущі цінності у навчально-виховному процесі.

Вагомість проблеми цінностей простежується в особистісному становленні людини і в іншій площині. Разом із біологічною (анатомо-фізіологічні утворення) та суспільною (знання, вміння, навички) функціональними структурами природи людини, вони (цінності) є складовою духовної природи особистості, що знаходить своє втілення у її світоглядній спрямованості. Духовною, з точки зору В.П. Москальця, є особистість, здатна до самостійного, незалежного від тиску соціуму, автентичного ціннісного

орієнтування, заснованого на світоглядних роздумах, переживаннях, оцінках [5]. Ця здатність забезпечує її буття як духовної істоти – внутрішньо вільної, незалежної, самостійної в оцінкових судженнях, у вартісних ставленнях, диспозиціях, мотивації діяльності, поведінки, дій, учинків. Отож, визначальним чинником повсякдення духовної людини, спрямованість якої підпорядкована її автентичним переконанням, світогляду, ціннісним орієнтаціям, диспозиціям, є вона сама, її незалежні від впливу соціуму роздуми, переживання, оцінки. А це водночас означає, що духовність розвивається не в усіх людей, особливо за несприятливих умов життєзреалізування [5].

Однак, духовною є не лише та особистість, що здатна діяти відповідно до власних переконань, але й та, яка, як вважає Блаженніший Любомир Гузар, дає свободу іншим думати, поводитись і діяти згідно власних переконань, не нав'язує іншим своєї волі та думок, дає людині свободу вибору.

Духовність також є відображенням ментальності. Відтак, ментальна духовність, інтеріоризуючись у психіку окремого індивіда, закладає там «базову особистість», характерну для цієї спільноти, яка здійснює впорядковуюче структурування світу та регуляцію діяльності і поведінки конкретного індивіда відповідно з образом світу і життєвою філософією етносу або групи.

Проведене нами дослідження ціннісно-смислових аспектів майбутніх педагогів здійснювалося відповідно з гіпотезою про те, що особистості, які переходять в інше соціокультурне середовище можуть переживати внутрішній дискомфорт. З цією метою ми виокремили групи досліджуваних з різною структурою соціальних і культурних цінностей. До першої групи увійшли студенти, що народилися в місті. До другої групи увійшли студенти, що приїхали з сільської місцевості у місто. Для підтвердження даних про неузгодження соціальних і культурних цінностей досліджуваних використовувався модифікований (під завдання дослідження) варіант методики О.Б. Фанталової «Рівень співвідношення «цінності» і «доступності» у різних життєвих сферах» [8]. Ця методика дозволяє обчислити індекс розбіжності цінність–доступність, який є показником неузгодження, дезінтеграції у ціннісно-мотиваційній сфері особистості, що свідчить про ступінь незадоволеності поточною життєвою ситуацією.

Результати дослідження засвідчили, що у співвідношенні цінності і доступності різних

життєвих сфер у ціннісно-мотиваційній сфері респондентів першої групи домінує так звана нейтральна зона (96%) – це вся сукупність показників, де немає помітних «внутрішніх конфліктів» (2%) і «внутрішнього вакууму» (2%). Це є свідченням низького рівня дезінтеграції у ціннісно-мотиваційній сфері респондентів, відсутності розбіжності між «бажаним» і «реальним», між «хочу» і «можу», «хочу» і «маю», а також того часу, що «є», і того, що «повинен бути». Це, зрештою, вказує на відсутність неузгоджень у ціннісно-мотиваційній сфері особистості респондентів першої групи, про їхню задоволеність поточною життєвою ситуацією.

Щодо досліджуваних другої групи варто відзначити, що для більшості життєвих сфер відношення цінності і доступності або повністю співпадають або співпадають значною мірою. Ці сфери належать, за О.Б. Фанталовою, до нейтральної зони, яка представляє своєрідну безконфліктну зону, де потреби бажаного і можливості їхнього задоволення в основному співпадають. Зокрема показник внутрішнього конфлікту становить 16,1%, внутрішнього вакууму – 7,5%, нейтральної зони – 76,4%, що свідчить про задоволеність потреб, відсутності їхньої блокади лише у трьох четвертих запропонованих сфер, які становлять загалом безконфліктну нейтральну зону. Відтак можна констатувати, що респонденти другої групи більшою мірою задоволені поточною життєвою ситуацією. Проте при цьому є низка життєвих сфер, близько 25%, що супроводжуються незадоволеністю.

Окрім цього, виділена низка цінностей, для яких відношення цінності і доступності значною мірою розходиться. Причому, у першій частині випадків це варіант розбіжності, за якої доступність цінності перевищує її значущість (внутрішній вакуум – стан внутрішньої спустошеності, зниження спонук у конкретній життєвій сфері, «відчуття внутрішнього баласту» непотрібності). Варіант такої розбіжності виявлений стосовно культурних цінностей.

Таким чином, дослідження показало, що процес трансформації базових культурних цінностей, заміна їх цінностями соціуму глибоко переживається молодими людьми, приводячи до виникнення суперечностей у ціннісно-мотиваційній сфері, конфліктів (стан «розриву» у системі «свідомість-буття», а саме: розриву між потребою у досягненні внутрішньо значущих ціннісних об'єктів і можливістю такого досягнення у реальності), що виявляються у вигляді внутрішнього вакууму (стан внутрішньої спустошеності,

зниження спонук у конкретній життєвій сфері, «відчуття внутрішнього баласту», непотрібності) і внутрішніх, які свідчать про незадоволеність поточною життєвою ситуацією, внутрішньої конфліктності.

Отже, згідно з гуманітарною парадигмою, яка тлумачить особистість не як природний, а насамперед як культурний об'єкт, людина розглядається інтегрованою у світ культури, з яким вона взаємодіє і за допомогою якого творить себе. Чинником її особистісного становлення є ціннісно-сміслові настанови, що формуються під впливом культурного середовища. Адаптуючись до конкретного соціального середовища, в особистості складаються стійкі внутрішньоособистісні морально-психологічні структури, що слугують масштабом та критерієм оцінки соціальної реальності. Нерідко така адаптація детермінує розвиток такого особистісного «Я», що не завжди відповідає її сутності. Розвиваючись, настанови спричиняють утворення стереотипів, що є для людини беззаперечною стійкою нормою її свідомості і мотивами вчинків. Однак, у результаті такого пристосування людина відчуває себе комфортно у соціальному середовищі, вважає себе суб'єктом справжнього, власного вираження волі. Так створюється ілюзія особистісного комфорту, що не дає їй можливості розвиватися як духовній особистості (особистості з власним світоглядом, переконаннями, справжньою внутрішньою свободою).

Перспективу подальшого дослідження ми вбачаємо у вивченні взаємозв'язку ціннісно-сміслових настанов та регулятивної здатності особистості.

Список використаних джерел

1. Белявский И.Г. Историческая психология / И.Г. Белявский. — Одесса: Одесский государственный ун-т, 1991. — 250 с.
2. Бем С.Л. Линзы гендера. Трансформация взглядов на проблему неравенства полов / С.Л. Бем. — М.: РОССПЭН, 2004. — 336 с.
3. Лебедева Н.М. Введение в этническую и кросс-культурную психологию / Н.М. Лебедева. — М.: Ключ-С, 1999. — 224 с.
4. Леонтьев Д. А. Понимание смысла и смысл понимания / Д.А. Леонтьев // Понимание: опыт мультидисциплинарного исследования / Под ред. Брудного А.А., Уткина А.В., Яцуты Е.И. — М.: Смысл, 2006. — С. 20—27.
5. Москалец В.П. Структурно-функціональна організація особистості В.П. Москалец // Психологія і суспільство. — 2010. — № 2. — С.20—25.
6. Радчук Г.К. Сміслова позиція студента як умова та показник професійного становлення особистості майбутнього фахівця / Г.К. Радчук // Социальные технологии: актуальные вопросы теории и практики: Международный межвузовский сборник научных работ. — Запорожье: Изд-во КПУ, 2008. — Вып. 37. — С. 290—295.

7. Радчук Г.К. Смысловое переживания как умова набуття особистісного досвіду в освітньому середовищі / Г.К. Радчук. // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. — Сер. № 12. Психологічні науки: 36. наукових праць. — К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. — №26 (50). — Част. I. — С. 108 — 114.
8. Фанталова Е.Б. Диагностика и психотерапия внутреннего конфликта / Е.Б. Фанталова. — Самара: Издательский дом БАХРАХ. — М., 2001. — 128 с.
9. Франкл В. Человек в поисках смысла: [сборник; общ. ред. Л.Я. Гозмана и Д. А. Леонтьева] / В. Франкл. — М.: Прогресс, 1990. — 368 с.
10. Чепелева Н. В. Розуміння та інтерпретація соціокультурного досвіду в контексті постнекласичної парадигми / Н.В. Чепелева. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nsspp/2009_22/Chepeleva.htm.

ГАЛЯН И. М.

СОЦИОКУЛЬТУРНЫЕ ИЗМЕРЕНИЯ ЦЕННОСТНО-СМЫСЛОВЫХ УСТАНОВОК ЛИЧНОСТИ

С точки зрения гуманитарной парадигмы освещаются ценностно-смысловые установки как фактор личностного становления, что формируются под воздействием культурной среды. Освещается роль «базовой» и «модальной» личности в этом процессе, который содержит ряд этнокультурных и социокультурных особенностей и выражаются в обобщенной диспозиции, которая сопровождается разнообразными поведенческими формами. Отмечается, что несогласование социальных и культурных ценностей выражается во внутренних конфликтах и внутреннем вакууме.

Ключевые слова: гуманитарная парадигма, ценности, смысл, духовная личность, базовая личность, модальная личность.

GALYAN I. M.

SOCIAL AND CULTURAL MEASUREMENTS OF THE VALUED-SEMANTIC SETTINGS OF PERSONALITY

The valued and semantic settings as factor of the personality becoming light up from point of humanitarian paradigm, that formed under act of cultural environment. The role of «base» and «modal» personality lights up in this process, which contains the row of etnokul'turnikh and sociokul'turnikh features and expressed in the generalized disposition which is accompanied various povedinkovimi forms. Marked, that the unconcordance of social and cultural values is expressed in internal conflicts and internal vacuum.

Keywords: humanitarian paradigm, values, sense, spiritual personality, base personality, modal personality.

Стаття надійшла до редколегії 12.02.2013 року.

УДК 159.9:378.048.4(043.3/.5)

ГРИНЦІВ Мар'яна

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

РОЛЬ ЕМОЦІЙ У РОЗВИТКУ ЗДАТНОСТІ ДО САМОРЕГУЛЯЦІЇ

У статті розглядається місце емоцій у саморегуляції діяльності людини. Описуються різні варіанти залучення емоцій у процеси регуляції, функції і роль емоцій у побудові і реалізації цих процесів. Особлива увага приділяється визначенню взаємозв'язку рівня вираженості емоційності та психологічних особливостей саморегуляції студентів у процесі навчання як чиннику професійного становлення особистості.

Ключові слова: емоції, саморегуляція, емоційність, емоційна саморегуляція.

Однією з найбільш актуальних науково-практичних проблем сучасності є розкриття потенційних можливостей емоційної сфери студента. Одним з головних напрямів практичної психології другої половини ХХ століття стало вивчення неоднозначності впливу емоцій на доцільність поведінки та продуктивність діяльності особистості. У повсякденній праці ми постійно стикаємось з необхідністю керування емоційними станами та пошуку найбільш ефективних способів емоційної регуляції. Не є винятком і навчально-професійна діяльність студентів, для яких вельми важливим є удосконалення процесу емоцій-

ної саморегуляції, що забезпечує гармонійність функціонування різних властивостей особистості. Враховуючи вищезазначені умови розвитку, їхні наслідки та значення для молоді, а також недостатню розробленість згаданої проблеми, вельми актуальним на сьогоднішній день видається вивчення впливу емоційності на формування саморегуляції особистості.

Прагнення знайти першопричину емоційних станів зумовило появу різних точок зору, які знайшли відображення у відповідних психологічних теоріях. Це особливо помітно у працях О.П. Саннікової, яка під емоційністю розуміє ін-